

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 378.147.091.3:796

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПОРТИВНИХ ІГОР» ЗА ДОПОМОГОЮ ПОРТФОЛІО

Бабаліч В.А.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

У статті представлено результати дослідження практики організації самостійної роботи студентів в процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика викладання спортивних ігор». У ході дослідження була здійснена спроба експериментально перевірити ефективність методу портфоліо під час вивчення дисципліни «Теорія і методика викладання спортивних ігор». Визначено види самостійної роботи, систематизовано процес організації навчально-пізнавальної діяльності студентів з предмету. Розроблена методика допомогла проаналізувати динаміку засвоєння професійних компетентностей. Результати дослідження дозволили встановити, що в експериментальних групах підвищилась якість виконання самостійної роботи, що свідчить про ефективність запровадженої методики.

Ключові слова: спортивні ігри, фізичне виховання, студент, метод портфоліо, самостійна робота.

Постановка проблеми. Самостійна робота студентів (СРС) – це важлива та багатогранна складова навчального процесу. Вважаємо її основним методом засвоєння знань, що охоплює всі види і форми навчання. Відповідно її організація потребує ретельного аналізу діяльності студента, зокрема під час вивчення дисципліни «Теорія і методика викладання (ТМВ) спортивних ігор». Важливо розуміти, яку роботу студент може виконати самостійно, а яка потребує допомоги викладача. Специфіка дисципліни «ТМВ спортивних ігор» полягає у тому, що студент під час аудиторних занять певну частину роботи здійснює самостійно, наприклад удосконалює техніко-тактичні навички гри, одночасно може виступати у ролі викладача – проводити практичне заняття. Тому виникає потреба структурувати СРС таким чином, де логічно будуть переплітатись усі елементи аудиторної та позааудиторної роботи, а також простежуватиметься взаємозв'язок з лекційними, практичними та консультативними заняттями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації самостійної роботи майбутніх педагогів у ВНЗ відображені у працях багатьох науковців (А. Алексюк, А. Антонюк, Т. Балицька, Л. Головка, О. Демченко, М. Дубінка, Т. Картель, В. Козаков, З. Кучер, В. Мороз, І. Мостова, М. Рогозіна, Н. Сидорчук, І. Синельник, М. Солдатенко, А. Цюприк). Шляхи вдосконалення підготовки майбутніх вчителів фізичної культури і тренерів зі спорту до самостійної навчально-пізнавальної діяльності досліджували (В. Бондаренко, С. Герасименко, Т. Гнітецька, В. Наумчук, Т. Овчаренко).

Так, Балицька Т. самостійну роботу вважає провідною формою організації навчання у ВНЗ, що реалізується з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студентів у процесі індивідуальної й колективної навчальної діяльності на аудиторних заняттях та в позааудиторній роботі під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі [1, с. 9].

Наумчук В., досліджуючи аспекти професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури бачить стрижнем СРС наявність пізнавальної задачі та способу її розв'язання без прямої допомоги з боку викладача або з мінімальним його втручанням. При цьому наполягає, що самостійна діяльність студента завжди спрямована на перехід від способу відтворення до принципово іншого – творчого вирішення завдань [3, с. 9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема удосконалення навчального процесу за для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців фізичної культури і спорту залишається актуальною проблемою. У цьому аспекті вважаємо перспективним впровадження портфоліо студентських робіт у структуру самостійної роботи в процесі вивчення дисципліни «ТМВ спортивних ігор».

Мега статті – представити аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності впровадження портфоліо в процесі самостійної роботи студентів під час вивчення дисципліни «ТМВ спортивних ігор».

Виклад основного матеріалу. Портфоліо у матеріалізованому плані уявляємо як теку, яка складається з особистісних досягнень студентів. Де у систематизованому вигляді студент накопичує матеріали, які є результатом його самоосвітньої діяльності з конкретної навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента з предмету «ТМВ спортивних ігор» на третьому курсі передбачає безпосередню підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до роботи у школі. Мається на увазі, що студенти навчатимуться етапам підготовки до проведення уроку зі спортивних ігор, одночасно оволодіватимуть навичками науково-дослідної роботи.

Таким чином, з урахуванням намічених цілей до портфоліо студентських робіт увійшли наступні види СРС: підготовка план-конспекту практичного заняття; презентації по темі лекційного

матеріалу; комплекс вправ по трьом розділах (баскетбол, волейбол, гандбол), який оформлюється у вигляді реферату або конспекту; термінологічний словник; анотація до статті або параграфу в підручнику або рецензія на підготовлену однокурсником повідомлення та практичне заняття; конспект курсу. Усі зазначені види робіт виконувались у різних комбінаціях, залежно від поставлених цілей і завдань СРС. Процес організації СРС носив поступовий, логічний характер, що відповідав основним завданням організації навчального процесу у ВНЗ. На практичних заняттях робота проводилась у підгрупах, у позааудиторний час студенти вивчали літературні джерела, працювали в мережі Інтернет, готували завдання самостійної роботи. Оцінювання передбачало перевірку засвоєних знань на практиці, якісний і кількісний аналіз підготовлених робіт для створення власного портфоліо. Для контролю розроблено критерії оцінювання з урахуванням специфіки видів самостійної роботи.

На початку експерименту для досягнення мети дослідження та ефективної співпраці зі студентами ми провели консультативне заняття. Під час якого ознайомили студентів з етапами самостійної роботи, визначили її основні складові та терміни виконання завдань. Пояснили специфіку підготовки СРС із застосуванням методу портфоліо.

Перший етап самостійної роботи розпочався з підготовки план-конспекту практичного заняття з розділу баскетбол. Під час оцінювання самостійної позааудиторної роботи були виявлені типові помилки, серед найбільш поширених: відсутність спеціально-підготовчих вправ, не зазначено методичні та організаційні вказівки в основній частині уроку та ін.

Однак у наступних розділах (волейбол, гандбол) відмічено, що у студентів суттєво підвищилась якість підготовки план-конспекту заняття (табл. 1). Обумовлена позитивна динаміка кількістю підготовлених студентами план-конспектів уроку протягом року. За планом самостійної роботи студент складає шість план-конспектів та проводить відповідну кількість практичних занять. Таким чином, студент мав можливість ознайомитися з особливостями підготовки план-конспекту, його структурою, навчитися добирати адекватні засоби і методи, а також проаналізувати власні помилки допущені на попередніх заняттях.

Наступний етап самостійної роботи передбачав проведення практичного заняття за підготовленим план-конспектом. Оцінювання студентів відбувалось з урахуванням наповнюваності усіх структурних складових компонентами, що відпо-

відають даному типу уроку: розробка вчителем змісту уроку (відповідність завдань уроку до визначених засобів уроку); реалізація принципів навчання та послідовності виконання запланованих завдань та фактично виконаних; наявність і своєчасна перевірка якості засвоєного матеріалу; розробка методів та методичних прийомів навчання, виховання, організації та оцінки успішності учнів; використання наочності та технічних засобів навчання; доцільність рекомендованих домашніх завдань.

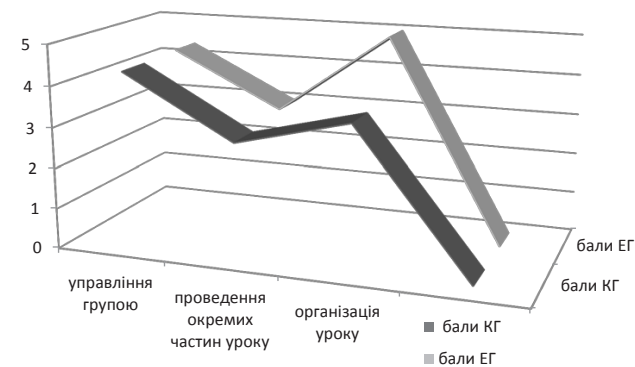

Рис. 1. Характеристика аудиторної самостійної роботи під час проведення практичного заняття

Джерело: розроблено автором

Цей вид СРС ми об'єднали у три групи: організація уроку, проведення окремих частин уроку, управління групою. Аналіз отриманих результатів показав, що якість проведених практичних занять експериментальної групи була вищою ніж у контрольній групі (рис. 1). У той же час відмічено схожу динаміку показників аудиторної самостійної роботи, так студенти обох груп на високому рівні навчилися організовувати заняття, управляти групою, однак ще виникають труднощі під час проведенням окремих частин уроку.

Виявлені відмінності якісного показника між групами аргументуємо запровадженням, в експериментальних групах, обов'язкової індивідуальної консультації до проведення практичного заняття. Така форма співпраці дала можливість студенту критично проаналізувати власний план-конспект, виправити недоліки, краще підготуватись до проведення заняття.

Порівнюючи показники таблиць 1 і 2 ми спостерігаємо логічний взаємозв'язок між підготовкою план-конспекту та результатами проведеного практичного знання. Передусім така позитивна динаміка обумовлена обґрунтованим

Таблиця 1

Рівнева характеристика підготовки план-конспекту для проведення заняття зі спортивних ігор

Шкала оцінювання	Якість проведення у %					
	Баскетбол (2 заняття)		Волейбол (2 заняття)		Гандбол (2 заняття)	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
5 балів	6 (11,5%)	4 (8,7%)	16 (30,8%)	6 (13,1%)	16 (30,8%)	12 (26,1%)
4 бали	12 (23,1%)	10 (21,7%)	14 (26,9%)	12 (26,1%)	16 (30,8%)	10 (21,7%)
3 бали	12 (23,1%)	11 (23,9%)	8 (15,4%)	12 (26,1%)	10 (19,2%)	16 (34,8%)
2 бали	10 (19,2%)	10 (21,7%)	8 (15,4%)	8 (17,3%)	10 (19,2%)	4 (8,7%)
1 бал	8 (15,4%)	6 (13,1%)	4 (7,7%)	4 (8,7%)	-	-
0 балів	4 (7,7%)	5 (10,9%)	2 (3,8%)	4 (8,7%)	-	4 (8,7%)

Джерело: розроблено автором

і поміркованим ставленням до організації самостійної роботи. З метою підвищення ефективності аудиторної та позааудиторної роботи, щодо підготовки і проведення практичного заняття студентам рекомендовано діяти за алгоритмом: отримання завдання; опрацювання літературних джерел; добір адекватних засобів та методів навчання; складання план-конспекту заняття; індивідуальна консультація; корекція (за потреби); проведення практичного заняття.

Звертаємо увагу, що під час проведення експерименту неозброєним оком спостерігалась конкуренція між студентами на краще проведення практичного заняття зі спортивних ігор. Така ситуація позитивно сприймалась як студентами так і викладачами та стимулювала учасників експерименту на досягнення кращих результатів. Однак, поряд з позитивними моментами у дослідженні виявлені недоліки, наприклад несумлінне відношення студентів до підготовки план-конспекту (його відсутність). Ці студенти не були допущені до проведення практичного заняття, відповідно не отримали жодного.

Одночасно з підготовкою і проведенням практичного заняття студенти виконували й інші види позааудиторної роботи. На відміну від аудиторної самостійної роботи, яка проходила публічно і за певним графіком викладача, самостійна позааудиторна робота передбачала саморегуляцію до навчально-пізнавальної діяльності у студентів.

Позааудиторна робота важливий етап самоосвітньої діяльності студента, яка спонукає до ініці-

ювання активності, творчих пошуків, підвищення професійних компетентностей, поглиблення знань з предмету. Ми намагалися урізноманітнити СРС різними формами і методами роботи, проводили лекції-конференції, залучали до проведення змагань зі спортивних ігор. Її контроль здійснювався у формі індивідуальних і групових консультацій. На консультаціях застосовувалась рефлексія діяльності студента, яка допомагала виявити проблеми, проаналізувати активність, види і способи підготовки самостійної роботи.

У ході педагогічного дослідження, для мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентам експериментальної групи запропоновано створити «сходи успіху». Для виконання усіх завдань портфолію студенту необхідно «пройти» дванадцять сходинок. Про свої досягнення студенти доповідали на групових консультаціях.

Аналіз позааудиторної роботи показав, що студенти краще справляються з підготовкою план-конспекту, повідомлення, реферату, конспекту курсу. Дещо складніше їм підготувати презентацію, анотацію до статті, рецензію ці види робіт мають найменший якісний показник успішності.

За результатами проведеного фонового експерименту можна зробити наступні висновки про те, що студенти експериментальної і контрольної групи позитивно сприйняли ідею створення студентського портфолію в процесі вивчення дисципліни «ТМВ спортивних ігор». Кількісний аналіз робіт експериментальної групи показав, що більшість студентів виконали завдання само-

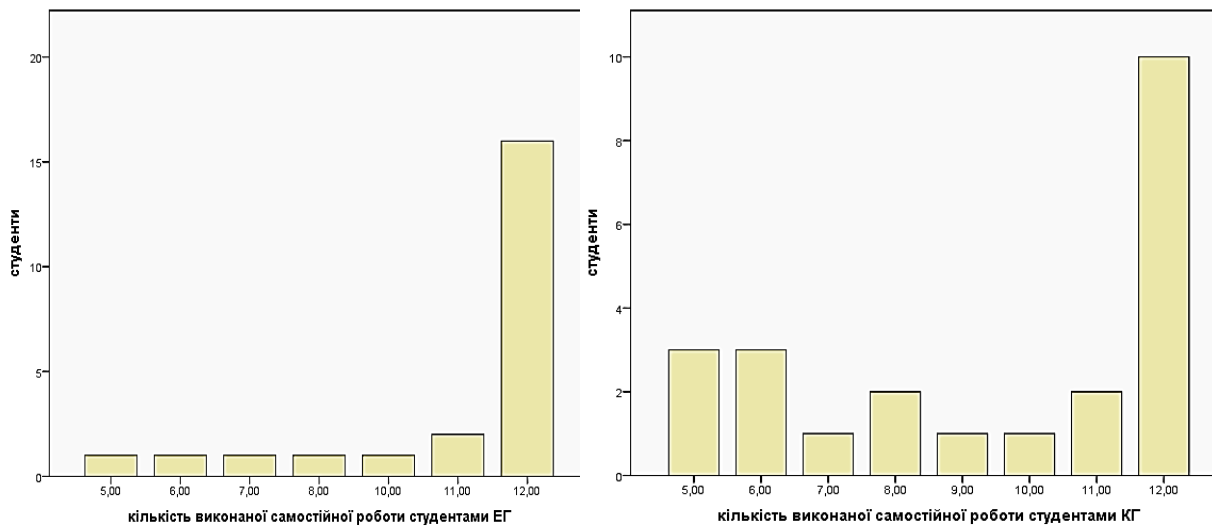

Рис. 2. Кількість виконаної студентами самостійної роботи у портфолію

Джерело: розроблено автором

Таблиця 2

Рівнева характеристика проведення практичного заняття зі спортивних ігор

Шкала оцінювання	Якість проведення у %					
	Баскетбол (2 заняття)		Волейбол (2 заняття)		Гандбол (2 заняття)	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
5 балів	7 (13,5%)	6 (13,1%)	20 (38,5%)	6 (13,1%)	16 (30,8%)	14 (30,4%)
4 бали	14 (26,9%)	11 (23,9%)	16 (30,8%)	15 (32,6%)	22 (42,3%)	14 (30,4%)
3 бали	12 (23,1%)	12 (26,1%)	14 (26,9%)	10 (21,7%)	9 (17,3%)	10 (21,8%)
2 бали	9 (17,3%)	10 (21,7%)	-	9 (19,6%)	5 (9,6%)	4 (8,7%)
1 бал	6 (11,5%)	2 (4,3%)	-	2 (4,3%)	-	-
0 балів	4 (7,7%)	5 (10,9%)	2 (3,8%)	4 (8,7%)	-	4 (8,7%)

Джерело: розроблено автором

стійної роботи (74%), два студенти не виконали по одному завданню (8,8%), ще один – два завдання (4,3%). Також в експериментальній групі є студенти, які підготували по вісім, сім та шість завдань, що відповідає середньому та достатньому рівню виконання самостійної роботи. Деяко гіршими виявились показники контрольної групи так 43,4% студентів виконали усі завдання самостійної роботи. Однакова кількість студентів як в експериментальній так і в контрольній групі підготувала одинадцять і десять різновидів самостійної роботи. За показником «Кількість виконаної студентами самостійної роботи у портфоліо» 4 студенти показали середній рівень, ще 6 – низький (рис. 2).

Важливим етапом дослідження є визначення якості підготовлених студентських робіт у портфоліо. Так в експериментальній групі високий рівень продемонстрували 47,8%, вище за середній – 21,7%, середній рівень виявлено – у 17,4%, нижче середнього – у 13,1% студентів. У контрольній групі 30,4% студентів підготували усі

види робіт на п'ять балів, 26,1% – показали вище середнього рівень підготовки; 21,7% – середній рівень, показники нижче середнього рівня виявлено у 13,1%, низький рівень якості виконання самостійної роботи – у 8,7% досліджуваних.

Висновки і пропозиції. Дослідивши кількісні та якісні показники виконання самостійної роботи студентів, встановлено доцільність запровадження портфоліо студентських робіт для підвищення активності студентів до виконання самостійної роботи з дисципліни «ТМВ спортивних ігор». У той же час різноманіття видів самостійної роботи включених до портфоліо допомогло дослідити динаміку навчально-пізнавальної, творчої діяльності студентів, а також підтверджує думку про те, що це ефективний спосіб фіксації, накопичення та оцінювання індивідуальних досягнень студентів орієнтований не тільки на процес оцінювання, але і самооцінювання. Вважаємо, що метод портфоліо студентських робіт необхідно систематично впроваджувати у практику викладання дисциплін спортивного спрямування.

Список літератури:

1. Балицька Т.В. Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи студентів педагогічних університетів у процесі кредитно-модульного навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т.В. Балицька; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2010. – 20 с.
2. Бондаренко В.В. Педагогічні аспекти організації самостійної роботи майбутніх фахівців фізичної культури / В. Бондаренко // Педагогічні науки: зб. наук. праць. Вип. 54 / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2012. – № 54. – С. 54–59.
3. Наумчук В.І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В.І. Наумчук; Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2002. – 19 с.

Бабалич В.А.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ОРГАНИЗАЦИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ИГР» С ПОМОЩЬЮ ПОРТФОЛИО

Аннотация

В статье представлены результаты исследования практики организации самостоятельной работы студентов в процессе изучения дисциплины «Теория и методика преподавания спортивных игр». Во время исследования была предпринята попытка экспериментально проверить эффективность метода портфоліо в процессе изучения дисциплины «Теория и методика преподавания спортивных игр». Определены виды самостоятельной работы, систематизирован процесс организации учебно-познавательной деятельности студентов с дисциплины. Разработанная методика помогла проанализировать динамику усвоения профессиональных компетенций. Результаты исследования позволили установить, что в экспериментальных группах повысилось качество выполнения самостоятельной работы, что свидетельствует об эффективности внедренной методики.

Ключевые слова: спортивные игры, физическое воспитание, студент, метод портфоліо, самостоятельная работа.

Babalich V.A.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

**ORGANIZATION OF THE SELF-EMPLOYED WORK OF STUDENTS
IN THE DISCIPLINE STUDY PROCESS «THE THEORY AND METHODOLOGY
OF TEACHING SPORTS GAMES» WITH PORTFOLIO**

Summary

The article presents the results of the study of the practice of organizing independent work of students in the process of studying the discipline «The theory and methodology of teaching sports games». During the study, an attempt was made to experimentally test the effectiveness of the portfolio method work in the study of the discipline «The theory and methodology of teaching sports games». The types of independent work are determined; the process of organization of educational and cognitive activity of students on the subject is systematized. The developed method helped to analyze the dynamics of assimilation of professional competencies. The results of the study made it possible to establish that in experimental groups, qualitative indicators of the implementation of independent work, which indicates the effectiveness of the developed methodology, has increased.

Keywords: sports games, physical education, student, portfolio method, independent work.